

В. П. Пантелеєв,
доктор економічних наук,
професор кафедри обліку та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
E-mail: bernstain@ukr.net
ResearcherID: J-1868-2018,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6979-8861>

Державне статистичне спостереження за формою “Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів” та його значення для прийняття рішень на фондовому ринку України

У статті висвітлено прикладні аспекти підготовки та використання державного статистичного спостереження підприємств України за формою “Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів” щодо формування власного капіталу та переходу елементів капіталу (акції, інші цінні папери) у власність. Розглянуто вартісні характеристики випуску, розміщення й обігу цінних паперів емітентів. Обґрунтовано, що зазначені характеристики складають інформаційний базис функціонування ринку цінних паперів, при цьому основою інформації є загальна номінальна вартість цінних паперів, що належать власникам. Акцентовано на важливості інформації, отриманої за формою № 2-Б, щодо випуску, розміщення й обігу цінних паперів для фондового ринку України, наведено відомості щодо основних операцій на ринку цінних паперів за 2012–2016 рр.

Розкрито класифікацію й умови державного статистичного спостереження та особливості підготовки звіту про випуск, розміщення та обіг цінних паперів за формою № 2-Б. Ознаками класифікації обрано суттєві параметри спостереження, а саме, характеристики його організації, підготовки, предмета, респондентів, статистичної методології, статистичного інструментарію, статистичних показників тощо.

Зазначено, що зі змінами в економіці України відбувалися зміни у носії статистичної інформації – формах спостереження. Простежено розвиток форми № 2-Б державного статистичного спостереження підприємств України про випуск, розміщення та обіг цінних паперів за 1997–2017 рр. Показано зміни відображення у формі таких аспектів, як вартість цінних паперів, статус, назва, респонденти спостереження, його періодичність, а також викладено вміст розділів форми тощо.

Інформаційною основою проведення державного статистичного спостереження за формою № 2-Б є дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства – емітента цінних паперів щодо капіталу. Правничим підґрунтям є дотримання положень і вимог нормативно-правових актів щодо капіталу, зафіксованих в установчих документах емітента. Інформація бухгалтерського обліку та фінансової звітності акціонерного товариства щодо власного капіталу при переході у власність має значну цінність та використовується як для ефективного управління товариством, так і для складання й подання заповненої форми № 2-Б. Остання представляє значний інтерес для інвесторів у контексті прийняття управлінських інвестиційних рішень. За проведеним дослідженням зроблено висновки та окреслено напрями подальших досліджень.

Ключові слова: фондовий ринок, цінні папери, власний капітал емітентів, респондент, управлінські рішення, державне статистичне спостереження, Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів (форма № 2-Б), номінальна вартість, вартість реалізації (ринкова вартість).

Постановка проблеми та методи дослідження. Одна з найголовніших функцій фондового ринку – інформаційна, що стосується, насамперед, дослідження стану ринку цінних паперів (далі – ЦП), систематизації, збирання й аналізу відомостей про об’єкт інвестування [1]. На підставі інформації, у т. ч. даних статистики, покупці формують попит на грошові кошти й утримують їх, зокрема

шляхом продажу частини власності фірми (акцій) [2, с. 642]. Ключові статистичні дані є серцевиною всієї агрегованої статистичної інформації [3, с. 9], вони формують найбільш важливу, пріоритетну для споживачів інформацію, яка створюється як на підставі статистичних обстежень і переписів, так і з використанням адміністративних даних та продукується на регулярній основі в межах майстер-плану. Вивчення та використання отриманої від емітентів ЦП належної інформації покладається

ся в основу забезпечення функціонування ринку цінних паперів. Дослідниками розглянуто статистичне забезпечення цього ринку в Україні [2], викладено облікові фінансові операції на ньому [4], фахівцями розроблено належне методологічне забезпечення підготовки інформації про випуск, розміщення й обіг ЦП, показано місце державного статистичного спостереження (далі – ДСС) за формою № 2-Б “Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів”. Серед форм ДСС остання розглядається як форма статичної звітності підприємств [5–8].

При написанні статті використовувалися такі методи: аналізу – при дослідженні вартісних характеристик випуску, розміщення й обігу цінних паперів України; систематизації – при класифікації державного статистичного спостереження та підготовки форми № 2-Б; порівняння – при вивченні розвитку форм ДСС підприємств України за формою № 2-Б за 1997–2017 рр.; контент-аналіз нормативно-правових актів – при використанні даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств – емітентів ЦП щодо інформаційного забезпечення укладання форми № 2-Б.

Метою статті є дослідження змісту форм, їх розвитку, встановлення ролі бухгалтерського об-

ліку та фінансової звітності для проведення державного статистичного спостереження за формою № 2-Б для діяльності підприємств – емітентів ЦП та ринку цінних паперів загалом, а також обґрунтування шляхів розвитку інформаційно-статистичного забезпечення функціонування аналізованого ринку.

Результати дослідження. Вартісні характеристики випуску, розміщення та обігу ЦП емітентів складають основу інформації щодо ринку цінних паперів. Фондовий ринок України забезпечує рух капіталу шляхом обігу різноманітних видів цінних паперів та їх похідних. Саме через механізми фондового ринку формуються пропозиція і попит на інвестиційні ресурси, відбувається їх акумуляція та перерозподіл з метою економічного зростання.

У табл. 1 (за даними [10], річний звіт за 2016 р.) наведено дані Держстату України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) щодо основних операцій на ринку ЦП: обсяги торгів ЦП та сума ЦП емітентів за їхньою номінальною вартістю у динаміці за 2012–2016 рр. Зазначимо, що вказана у таблиці номінальна вартість ЦП подана станом на 31 грудня року, який розглядається.

Таблиця 1
Розвиток фондового ринку України за 2012-2016 рр.
(млрд грн)

Роки	Обсяг торгів на ринку цінних паперів:		Номінальна вартість цінних паперів, що належать їх власникам, зокрема власникам-нерезидентам	
	на біржовому ринку	на позабіржовому ринку	разом належать власникам	належать власникам-нерезидентам
2012	263,67	2267,20	562,57	164,06
2013	463,43	1213,54	751,45	164,37
2014	619,70	1712,25	852,71	175,22
2015	286,21	1886,46	887,69	242,92
2016	235,41	1892,14	1676,25	308,49

Основні показники, що характеризують розвиток фондового ринку, мають в Україні стійку тенденцію до зростання. Упродовж останніх трьох років простежується збільшення оборотів торгів на ринку цінних паперів та сумарної номінальної вартості ЦП, які належать власникам ЦП. Загальна номінальна вартість цінних паперів, що належать власникам ЦП, за даними депозитарних установ за 2016 рік, становить 1 676,25 млрд грн, що на 88,83% перевищує показник 2015 року (див. табл. 1). Протягом останніх років простежується тенденція до збільшення загальної номінальної вартості ЦП, які належать власникам-нерезидентам. Так, номінальна вартість ЦП, які належать власникам-нерезидентам, у 2016 році становила

308,49 млрд грн. У вартісному вимірі більшу частину ЦП складають акції.

Стратегія фінансового сектору базується на дотриманні існуючими фінансовими інститутами певних правових та галузевих стандартів та передбачає оцінку ефективності їх діяльності й відповідності обсягу та якості їх послуг вимогам ринку [2, с. 636]. За результатами обробки статистичної інформації, у т. ч. про випуск, розміщення й обіг цінних паперів, зацікавленими особами для прийняття управлінських рішень застосовуються відповідні інструменти (наприклад, методи порівняння, відносних та середніх величин, графічного представлення даних, групування, балансовий метод кількісні методи аналізу та статистичне оцінювання [11]).

Законом України “Про цінні папери та фондовий ринок” дано визначення випуску цінних паперів як сукупності емісійних ЦП емітента, які забезпечують їх власникам однакові прав; розміщення цінних паперів — це відчуження ЦП у власника у процесі їх емісії; обіг цінних паперів — вчинення правочинів, пов’язаних з переходом прав власності на ЦП і прав за ЦП [9]. Ці директивні вимоги покладено у засади як функціонування ринку ЦП, так і проведення відповідного статистичного спостереження за ним. Резидентом вважається юридична та фізична особа, постійним місцем знаходження та реєстрації якої є Україна. Нерезидент — це юридична та фізична особа, постійним місцем знаходження та реєстрації якої є інша держава, ніж Україна.

Основа класифікації державного статистичного спостереження та підготовка звіту про випуск, розміщення та обіг цінних паперів за формою № 2-Б. Вирішальну роль у наданні достовірної інформації про стан та рух цінних паперів в Україні відіграють дані офіційної статистики, зокрема інформація державного статистичного спостереження та форми № 2-Б “Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів”. При проведенні ДСС органами державної статистики та НКЦПФР забезпечуються умови та засади класифікації, які можна викласти у такій формі (табл. 2, за даними [5; 6; 12]).

Таблиця 2

Основні ознаки класифікації та умови ДСС та підготовки звіту за формою № 2-Б органами державної статистики України

№ з/п	Ознаки класифікації	Зміст
1	Мета проведення спостереження	Інформаційне забезпечення складання Держстатом України фінансового рахунку
2	Вид спостереження за ступенем охоплення одиниць	Суцільне спостереження
3	Періодичність	Річне державне статистичне спостереження
4	Період, який охоплює спостереження	Інформація суб’єктів спостереження про операції з цінними паперами, що відбулися на суб’єктах протягом звітного періоду
5	Організаційна форма ДСС	Статистична звітність у формі ДСС
6	Спосіб спостереження	Документальний облік
7	Назва форми спостереження	Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів
8	Індекс форми	№ 2-Б
9	Одиниця вимірювання	Тисяча гривень без десяткового знака
10	Джерела інформації	Дані бухгалтерського обліку підприємств-емітентів щодо обліку власного капіталу
11	Респондент спостереження; звітна (облікова) одиниця	Юридичні особи (акціонерні товариства – емітенти цінних паперів)
12	Одиниця спостереження	Підприємство
13	Формування сукупності звітних одиниць ДСС щодо руху цінних паперів акціонерних товариств	Здійснюється щорічно на державному рівні на основі підготовленого в рамках Реєстру статистичних одиниць загального списку одиниць статистичних спостережень, активних станом на 15 листопада звітного року.
14	Дані, що використовуються для узагальнення річної інформації	Сформована сукупність акціонерних товариств на початок спостереження
15	Належність до класу форм, які подає підприємство до органів статистики	Статистика фінансів підприємства (статистика ринку цінних паперів та фондових бірж)
16	Органи, які здійснюють спостереження	Центральний орган виконавчої влади у галузі статистики, територіальні органи державної статистики; орган державної статистики за місцезнаходженням
17	Місце проведення спостереження	Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь
18	Національні класифікації, що використовуються при проведенні спостереження	КВЕД-2010, КОПФГ, КОАТУУ, КІСЕ
19	Строки подання звіту за формою № 2-Б	Річна звітність – не пізніше 25 лютого
20	Нормативний документ, що регламентує підготовку звіту за формою № 2-Б	Накази Державної служби статистики України
21	Предмет методологічного керівництва з боку Держстату	Збирання і опрацювання даних за формою ДСС

22	Предмет методологічного керівництва з боку територіальних органів державної статистики	Збирання, опрацювання і подання даних за формою ДСС
23	Статистична методологія підготовки звіту за формою № 2-Б	Методологічні положення з організації ДСС щодо руху цінних паперів акціонерних товариств, [12]
24	Основні статистичні показники звіту за формою № 2-Б	Номінальна вартість випущених (емітованих) цінних паперів та номінальна вартість розміщених ЦП, вартість реалізації (ринкова вартість) повторно проданих ЦП акціонерних товариств за звітний період
25	Структура звіту за формою № 2-Б	Форма складається з двох розділів: розділ 1 “Випуск цінних паперів у звітному році” та розділ II “Обіг цінних паперів у звітному році”
26	Зміст звіту за формою № 2-Б	Загальна вартість цінних паперів, у т. ч. акції та інші ЦП
27	Статистичний інструментарій	Форма № 2-Б (річна) “Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів”. Роз’яснення щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 2-Б “Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів” від 22.10.2014 р. № 17.4-12/34
28	Адміністративний (інституційний) інструментарій	Електронний масив адміністративних даних з переліками акціонерних товариств, що зареєстрували випуск акцій відповідно до Угоди з НКЦПФР, а також плану ДСС
29	Адміністративні дані, що використовуються при проведенні ДСС	Дані НКЦПФР

Наведена у табл. 2 класифікація та умови проведення державного статистичного спостереження й підготовки звіту про випуск, розміщення та обіг цінних паперів (форми № 2-Б) вказують природу та головні обмеження проведення ДСС щодо ЦП акціонерних товариств на фондовому ринку.

Еволюція форми державного статистичного спостереження підприємств України щодо випуску, розміщення та обігу цінних паперів (форми № 2-Б) за 1997–2017 рр.

Аналіз змісту спостереження за формою № 2-Б за 1997–2017 рр. (табл. 3, авторська розробка), дозволив виявити такі значні перетворення у конфігураціях ДСС щодо відображення операцій підприємств з цінними паперами:

1) змінилося значення (статус) форми № 2-Б: до 2005 року це була державна статистична звітність, із 2006 р. стало державне статистичне спостереження;

2) змінилися зміст і назва форми № 2-Б: замість “Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів за рік” у 1997 р. із 2006 р. стало “Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів”;

3) відбулися зміни щодо респондентів, які подають звіт за формою № 2-Б: замість усіх об’єднань, підприємств, банків, страхових організацій тощо встановлені юридичні особи (акціонерні товариства – емітенти цінних паперів);

4) починаючи з 2014 року, звіт за формою № 2-Б став лише річним (згідно з наказом Державної служби статистики від 09.08. 2013 р. № 242). Раніше цей звіт був кварталним та річним;

5) у 2018 році при складанні форми № 2-Б повернулися до конфігурації викладення інформації

про випуск, розміщення та обіг цінних паперів у вигляді окремих розділів форми: розділ 1 “Випуск цінних паперів у звітному році” та розділ II “Обіг цінних паперів у звітному році”;

6) виокремлені юридичні особи, яким було розміщено або повторно продано цінні папери. До них віднесено такі юридичні особи (банки; інші фінансові установи, з них страхові організації та недержавні пенсійні фонди; проміжні фінансові організації; інші фінансові посередники) та фізичні особи (крім нерезидентів);

7) розшифровано допоміжні фінансові організації та інші фінансові посередники;

8) упродовж усіх років подання звітної форми як види ЦП виокремлювалися акції та інші види цінних паперів. Із 2008 р. у формі № 2-Б вже не конкретизуються види цінних паперів, а у формі зазначається загальна вартість ЦП, у т. ч. акцій та інших цінних паперів;

9) скорочено перелік осіб підприємства, які засвідчують достовірність інформації, наданої у формі № 2-Б: із 2008 року це лише керівник (власник) підприємства та/або особа, відповідальна за достовірність наданої інформації;

10) оновленим формам ДСС “Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів” надається відповідне методичне забезпечення.

Вказані вище зміни у формах державного статистичного спостереження відбувались із внесенням змін до нормативно-правових актів України, що регламентують ринок ЦП, проведення статистичних обстежень, засади бухгалтерського обліку та фінансової звітності тощо. У подальшому на процес осучаснення формування достовірної

Таблиця 3
Зміст форм державного статистичного спостереження підприємств України щодо випуску, розміщення та обігу цінних паперів (форми № 2-Б) за 1997-2017 рр.

№ з/п	Зміст форми	Звітні форми підприємств із випуску, розміщення та обігу цінних паперів, рік. Наказ, яким затверджено форму			
1	2	3	4	5	6
1	Зміст (статус) звітної форми	29.07.1997, № 190	07.10.2005 р., № 296	09.07.2007 р., № 201	20.07.2009 р., № 274
2	Назва форми	Державна статистична звітність			
3	Респонденти	Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів за рік			
4	Тип звітної форми	Квартальна, річна			
5	Наявність розділів форми	Розділ I "Випуск та розміщення емітентом цінних паперів". Розділ II "Обіг цінних паперів". Розділ III "Обсяги взаємного інвестування у вигляді цінних паперів"			
6	Зміст розділів форми	Розділ I "Випуск та розміщення емітентом цінних паперів" за видами цінних паперів. Тут вказується: наявність на початок року; випущено за звітний період; розміщення на початок року, вперше розміщено у звітному періоді та розміщено в цілому. Інформація про розміщення цінних паперів вказується за юридичними, фізичними особами та інвесторами інших країн	За звітний період за усіма видами цінних паперів, зокрема акціями та іншими цінними паперами, вказуються: номінальна вартість цінних паперів, випуск яких зареєстровано у звітному періоді; номінальна вартість розміщених цінних паперів за звітний період; за типами суб'єктів, яким було розміщено цінні папери; вартість реалізації повторно проданих цінних паперів	За звітний період, за усіма видами цінних паперів, зокрема акціями та іншими цінними паперами, вказуються: номінальна вартість зареєстрованого випуску цінних паперів; номінальна вартість розміщених цінних паперів за звітний період, за типами суб'єктів, яким було розміщено цінні папери; вартість реалізації повторно проданих цінних паперів	За усіма видами цінних паперів, зокрема акціями та іншими цінними паперами: номінальна вартість випущених цінних паперів; за типами суб'єктів, яким було розміщено цінні папери; вартість реалізації цінних паперів, повторно проданих, за типами суб'єктів, яким було повторно продано цінні папери
		Розділ II "Обіг цінних паперів" за видами цінних паперів. Вказуються: 1) цінні папери емітента власні; усього на початок року наявних та випущених за звітний період, розміщено в цілому, викуплено, повторно продано, погашено, залишок нерозміщених цінних паперів на кінець звітного періоду; дивіденди та проценти виплачені; 2) цінні папери інших емітентів: залишок на початок року, придбано та продано за звітний період та залишок на кінець звітного періоду; дивіденди та проценти отримані			Розділ I "Випуск цінних паперів у звітному році". Вказується номінальна вартість цінних паперів, випущених у звітному році (усі види цінних паперів, зокрема акції та інші цінні папери)
		Розділ III "Обсяги взаємного інвестування у вигляді цінних паперів" за видами цінних паперів. Вказуються: 1) цінні папери резидента-емітента у нерезидента; залишок у резидента на початок року, придбано нерезидентами за звітний період, викуплено у нерезидентів резидентом-емітентом за звітний період, залишок у нерезидентів на кінець звітного періоду та дивіденди та проценти отримані			Розділ II "Обіг цінних паперів у звітному році" за типами суб'єктів, яким було розміщено цінні папери: номінальна вартість розміщених цінних паперів (графта 1 = сумі граф 2, 3 за усіма рядками) та вартість

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6	7	8
		проценти, виплачені нерезидентам у звітному періоді; 2) залишок у резидента на початок року, придано резидентом за звітний період, продано резидентом за звітний період, залишок у резидента на кінець звітного періоду та дивіденди та проценти, отримані від нерезидентів у звітному періоді					реалізації повторно проданих цінних паперів (графа 4 = суми граф 5, 6 за усіма рядками)
7	Суб'єкти, яким було розміщено (повторно продано) цінні папери	У формі не вказуються	Юридичні особи (банки, інші фінансові установи, з них страхові організації та недержавні пенсійні фонди, проміжні фінансові організації, інші фінансові посередники), фізичні особи (крім нерезидентів), нерезиденти				
8	Допоміжні фінансові організації	–	–	Валютні, товарні та фондові біржі	–	–	Організації, які займаються допоміжною діяльністю у сфері фінансових послуг (крім страхування та пенсійного забезпечення), зокрема валютні, товарні та фондові біржі
9	Інші фінансові посередники	–	–	Довірі товариства, кредитні спілки, фінансові лізингові компанії, пайові інвестиційні фонди та ломбарди	–	–	Холдингові компанії, трасти, фонди та подібні фінансові суб'єкти, установи, які займаються наданням інших фінансових послуг (фінансовий лізинг, інші види кредитування тощо)
10	Види цінних паперів	Акції (прості, привілейовані), облігації (республіканських позик, підприємств), казначейські зобов'язання, ощадні сертифікати (депозитні), векселі, інші цінні папери	Акції, облігації, ощадні та інвестиційні сертифікати, векселі	У формі вказується загальна вартість цінних паперів, у т. ч. акцій та інших цінних паперів			
11	Примітки	Довідково: статутний фонд на початок року та кінець звітного періоду	Окремо виділено підприємства державного сектору	–	–	–	–
12	Підписи осіб	Керівник, виконавець, головний бухгалтер	Керівник, виконавець, бухгалтер	Керівник (власник), виконавець	Керівник (власник) та/або особа, відповідальна за достовірність наданої інформації		
13	Методичне забезпечення	Вказівки щодо заповнення форми Наведено порядок заповнення рядків форми за розділами	Інструкція щодо заповнення форми № 2-Б	Інструкція щодо заповнення форми № 2-Б	–	Наведений алгоритм заповнення рядків форми № 2-Б	Роз'яснення щодо форми № 2-Б

Джерело: складено автором за наказами Держстату України від: 29.07.1997 р., № 190; 07.10.2005 р., № 296; 09.07.2007 р., № 201; 20.07.2009 р., № 274; 27.08.2010 р., № 358; 17.07.2017 р., № 171.

інформації про випуск, розміщення й обіг цінних паперів впливатиме реалізація Концепції побудови національної статистики України, якою передбачено розширення інформування населення про індекси споживчих цін і цін виробників, рівень інфляції та відкритість розробок для науковців, професійних спілок, асоціацій споживачів тощо. Необхідно впровадити такі нові напрями вивчення рівня та динаміки цін: ціни на акції та інші цінні папери [13]; виконання вимог Угоди про асоціацію [14], підрозділ 6 “Фінансові послуги” якої передбачає встановлення принципів правових положень для всіх видів фінансових послуг, включно з переказними цінними паперами; участь поставальника фінансових послуг як агента в емісії всіх типів цінних паперів.

Державне статистичне спостереження за формою № 2-Б ґрунтується на даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства – емітента цінних паперів щодо капіталу. Накопичення інформації звіту за формою № 2-Б спирається на інформацію підприємств – емітентів цінних паперів. Відповідний орган такого підприємства (акціонерного товариства) приймає рішення про розміщення акцій згідно із законом. Основним джерелом інформації про вартісні характеристики операцій підприємств з ЦП є дані бухгалтерського обліку власного капіталу емітентів. При реєстрації цінних паперів зазначається їх номінальна (особова) вартість, яка зазначена на цьому ЦП.

Правове, фінансове та облікове поняття “капітал” асоціюється з поняттям “власність”. У момент створення підприємства його початковий, стартовий капітал визначається сумою активів, інвестованих засновниками (учасниками), і являє собою вартість майна підприємства. У процесі діяльності підприємства його власний капітал визначається як різниця між вартістю усього його майна та борговими зобов’язаннями. Для прийняття адекватних управлінських рішень щодо порівняльної характеристики цінних паперів емітентів, управління структурою капіталу, оцінки вартості капіталу для інвестиційних рішень, відбору проектів на основі аналізу інвестиційних можливостей тощо користувачам інформації про підприємство потрібна більш деталізована інформація про склад капіталу та зміни, що відбулися протягом звітного періоду. Вона дозволить проаналізувати динаміку та структуру власного капіталу, ефективність його використання, його достатність і оцінити перспективи своїх майнових прав. Бухгалтерський облік зареєстрованого (акціонерного, статутного чи пайового) капіталу, згідно з чинним законодавством, ведеться з моменту реєстрації підприємства до часу припинення його діяльності. Величина власного капіталу знаходить відображення у формах фінансової звітності підприємства: “Баланс (“Звіт про

фінансовий стан”)) та “Звіт про власний капітал”. Саме за даними фінансової звітності емітентів на кінець звітного періоду формується визначальна характеристика ринку цінних паперів – номінальна вартість ЦП, які належать власникам ЦП (див. табл. 1). Статутний капітал акціонерного товариства, за вимогами закону, – це капітал товариства, що утворюється з суми номінальної вартості всіх розміщених акцій товариства [15].

Форма звіту про випуск, розміщення та обіг цінних паперів № 2-Б містить інформацію за показниками, які базуються на даних рахунків 40, 45 Плану рахунків бухгалтерського обліку [16–19].

Рахунок бухгалтерського обліку 40 “Зареєстрований (пайовий) капітал” призначений для обліку й узагальнення інформації про стан і рух відповідних видів капіталу: статутного й іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу підприємства відповідно до законодавства та установчих документів, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу.

На відповідних субрахунках формується інформація про складові зареєстрованого (пайового) капіталу. На субрахунку 401 “Статутний капітал” відображається статутний капітал господарських товариств, державних і комунальних підприємств, сальдо на цьому субрахунку повинно відповідати розміру статутного капіталу, зафіксованому в установчих документах підприємства. На субрахунку 402 “Пайовий капітал” відображається й узагальнюється інформація про суми пайових внесків членів (учасників) товариств, що передбачені установчими документами. На субрахунку 403 “Інший зареєстрований капітал” відображається зареєстрований капітал інших підприємств (наприклад, приватних підприємств), а на субрахунку 404 “Внески до незареєстрованого статутного капіталу” – внески, які надходять для формування статутного капіталу, після його оголошення і до реєстрації відповідних змін до установчих документів.

На рахунку бухгалтерського обліку 45 “Вилучений капітал” здійснюється облік вилученого капіталу підприємства у разі викупу власних акцій (часток) у акціонерів з метою їх перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) тощо. На субрахунках 451 “Вилучені акції”, 452 “Вилучені вклади й паї” та 453 “Інший вилучений капітал” ведеться облік вилученого капіталу за видами акцій (вкладів, паїв).

Інформація державного статистичного спостереження у формі № 2-Б повинна бути ідентичною розміру статутного капіталу, який зафіксовано в установчих документах підприємства. До підготовки таких даних причетні не лише працівники бухгалтерської служби товариства, а також юристи, фінансисти (фінансовий менеджер, ін-

вестиційний менеджер), наглядова рада, ревізійна комісія акціонерного товариства, аудиторський комітет, внутрішній аудитор, контролер тощо. Форму № 2-Б підписують керівник (власник) підприємства та/або особа, відповідальна за достовірність наданої інформації.

Обговорення. Інформацію державного статистичного спостереження за формою № 2-Б доречно вважати ключовими (найважливішими) статистичними даними. Оскільки довіра суб'єктів ринку до інформації, що детермінує їхні рішення, є визначальним компонентом діяльності ринку, державою застосовується відповідний організаційний, інституційний та статистичний інструментарій ДСС, яким є форма № 2-Б. Незважаючи на те, що звіт за формою № 2-Б не спрямовується до фіскальних органів та не є предметом підтвердження зовнішнього аудиту фінансової звітності емітента, підприємство – емітент цінних паперів несе значну відповідальність за достовірність інформації, викладеної у формі та у фінансової звітності.

Висновки та рекомендації. Принциповими характеристиками ринку цінних паперів України, які знаходять відображення у звіті за формою № 2-Б, є номінальна вартість випущених (виданих) ЦП та номінальна вартість розміщених ЦП, а також вартість реалізації (ринкова вартість) повторно проданих ЦП акціонерних товариств за звітний період. Інформація бухгалтерського обліку та фінансової звітності акціонерного товариства щодо

власного капіталу при переході у власність має значну цінність та використовується, перш за все, для ефективного управління товариством. Вона також застосовується для складання та подання заповненої форми № 2-Б та становить інтерес для інвесторів в частині прийняття управлінських інвестиційних рішень на фондовому ринку. У цьому контексті моніторинг майбутнім інвестором рядів динамки котирування ЦП та інших параметрів суб'єкта господарювання формує підстави для прийняття рішення про здійснення інвестиції, а саме, надати перевагу чи відмовитися від придбання цінних паперів суб'єкта господарювання. Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження щодо руху цінних паперів акціонерних товариств утворюють належну статистичну методологію підготовки звіту. Реалізація настанов регуляторів та агентів ринку цінних паперів забезпечує ефективний механізм функціонування ринку.

Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку й упровадження показників і критеріїв достовірності та якості інформації про цінні папери, зокрема оцінки рівня ризикованості цінних паперів, яка формується на базі даних обліку та статистичного спостереження. Також доречно відобразити зміни у розвитку форм державного статистичного спостереження України, які відбуваються під впливом гармонізації системи національної статистики з міжнародними статистичними стандартами.

Список використаних джерел

1. Харун О. А., Галкіна Ю. В. Теоретичні аспекти становлення фондового ринку України // Інфраструктура ринку. 2018. Вип. 20. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/20_2018_ukr/45.pdf
2. Статистика ринків: підруч. / за наук. ред. Н. О. Парфенцевої. Київ: ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2012. 916 с.
3. Осауленко О. Г. Координація національної статистичної системи в контексті інформаційної безпеки // Науковий вісник НАСОНА. 2017. № 4. С. 7–12.
4. Пантелеєв В. П. Фінансові операції з цінними паперами: здійснення та облік: монографія. Харків: Харківський нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, 2010. 334 с.
5. Озеран А. Статистична звітність // Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 8–9. С. 94–118.
6. Момотюк Л. Є. Статистика фінансів: методологія та практика; монографія. Київ: ВПД "Формат", 2013. 429 с.
7. Звітність підприємств: навч. посіб. / за заг. ред. В. П. Пантелеєва. Київ: ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2017. 432 с.
8. Лавренчук М. Д., Пантелеєв В. П., Пінчук Л. Д. Бухгалтерський облік та оподаткування на фондовому ринку України: навч.-метод. посібник. Київ: АДС УМКЦентр, 2011. 276 с.
9. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV, станом на 01.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
10. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку URL: <http://www.ssmc.gov.ua>
11. Теорія прийняття рішень: підручник / за заг. ред. М. П. Бутка. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 360 с.
12. Про затвердження Методологічних положень з організації державного статистичного спостереження щодо руху цінних паперів акціонерних товариств: Наказ Держстату України від 16.10.2012 р. № 420, станом на 01.01.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0420832-12>

13. Концепція побудови національної статистики України: затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 04.05.1993 р. № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-93-%D0%BF>
14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014 р. № 984_011, станом на 30.11.2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
15. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI, станом на 01.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
16. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291-VI, станом на 05.01.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
17. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291-VI (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
18. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186, станом на 08.02.2014 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG5580.html
19. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ): Міжнародний документ від 01.01.2012 р. № 929_010, станом на 12.03.2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010

References

1. Kharun, O. A., & Halkina, Yu. V. (2018). Teoretychni aspekty stanovlennia fondovoho rynku Ukrainy [Formation of the stock market: theoretical aspects]. *Infrastruktura rynku – Market Infrastructure*, 20. Retrieved from http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/20_2018_ukr/45.pdf [in Ukrainian].
2. Parfentseva, N. O. (Ed.). (2012). *Statystyka rynkiv [Statistics of markets]*. Kyiv: DP “Inform.-analit. ahentstvo” [in Ukrainian].
3. Osaulenko, O. H. (2017). Koordynatsiia natsionalnoi statystychnoi systemy v konteksti informatsiinoi bezpeky [Coordination of the national statistical system in the context of information security]. *Naukovyi visnyk NASOA – Scientific bulletin of National Academy of Statistics, Accounting and Audit*, 4, 7–12 [in Ukrainian].
4. Panteliev, V. P. (2010). *Finansovi operatsii z tsinnymy paperamy: zdiisnennia ta oblik [Financial transactions with securities: execution and recording]*. Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University [in Ukrainian].
5. Ozeran, A. (2009). Statystychna zvitnist [Statistical reporting]. *Bukhhalterskyi oblik i audit – Accounting and Audit*, 8–9, 94–118 [in Ukrainian].
6. Momotiuk, L. Ye. (2013). *Statystyka finansiv: metodolohiia ta praktyka [Statistics of finance: methodology and practice]*. Kyiv: VPD “Format” [in Ukrainian].
7. Panteliev, V. P., Yurchenko O. A., Kurylo H. M., & Bezverkhyi K. V. (2017). *Zvitnist pidpriemstv [Business reporting]*. V. P. Panteliev (Ed.) Kyiv: DP “Inform.-analit. ahentstvo” [in Ukrainian].
8. Lavrenchuk, M. D., Panteliev V. P., & Pinchuk L. D. (2011). *Bukhhalterskyi oblik ta opodatkuvannia na fondovomu rynku Ukrainy [Accounting and taxation on the stock market of Ukraine]*. Kyiv: ADS UMKTsentr [in Ukrainian].
9. Pro tsinni papery ta fondovyi rynek: Zakon Ukrainy vid 23.02.2006 r. No 3480-IV stanom na 01.01.2019 r. [Securities and the stock market. Law of Ukraine of February 23, 2006 No 3480-IV as of January 01, 2019]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> [in Ukrainian].
10. Natsionalna komisiiia z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku. Ofitsiinyi sait [The National Commission of Ukraine on Securities and Stock Market. The official web-site]. *www.ssmc.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ssmc.gov.ua> [in Ukrainian].
11. Butko, M. P. (ED.). (2015). *Teoriia pryiniattia rishen [The decision-making theory]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Metodolohichnykh polozhen z orhanizatsii derzhavnogo statystychnoho sposterezhennia shchodo rukhu tsinnykh paperiv aktsionernykh tovarystv: Nakaz Derzhstatu Ukrainy vid 16.10.2012 r. No 420 stanom na 01.01.2014 r. [Approval of the methodological guidelines on organization of the official statistical observation on the securities market of joint-stock companies. Directive of the State

Statistics Service of Ukraine of October 16, 2012 No 420 as of January 01, 2014]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0420832-12> [in Ukrainian].

13. Kontsepsiia pobudovy natsionalnoi statystyky Ukrainy: zatverdzhena postanovoioi Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 04.05.1993 r. No 326 [The concept of building the national statistics of Ukraine. Approved by Resolution of the Cabinet of Minister of Ukraine of May 4, 1993, No 326]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-93-%D0%BF> [in Ukrainian].

14. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Mizhnarodnyi document vid 27.06.2014 r. No 984_011, stanom na 30.11.2015 r. [Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, of the one part, and Ukraine, of the other part. An International Document of June 27, 2014, as of Nivember 30, 2015]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].

15. Pro aktsionerni tovarystva: Zakon Ukrainy vid 17.09.2008 r. No 514-VI, stanom na 01.01.2019 r. [Joint-stock companies: the Law of Ukraine of September 17, 2006, No 514-VI as of January 01, 2019]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17> [in Ukrainian].

16. Instruksiiia pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhaltenskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii: zatverdzheno Nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 30.11.1999 r. No 291, stanom na 05.01.2018 r. [The instruction for use of the Plan of accounting records of assets, capital, liabilities and economic transactions of enterprises and organizations. Approved by Directive of the Ministry of Finance of Ukraine of November 30, 1999 No 291 as of January 05, 2018]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> [in Ukrainian].

17. Plan rakhunkiv bukhhaltenskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii: zatverdzheno Nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 30.11.1999 r. No 291 (u redaktsii Nakazu vid від 09.12.2011 r. No 1591) [The Plan of accounting records of assets, capital, liabilities and economic transactions of enterprises and organizations. Approved by Directive of the Ministry of Finance of Ukraine of 30.11.1999, No 291 as of Directive of the Ministry of Finance of Ukraine of December 12, 2011, No 1591]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> [in Ukrainian].

18. Pro zatverdzhennia sproshchennoho Planu rakhunkiv bukhhaltenskoho obliku: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 19.04.2001 r. No 186, stanom na 08.02.2014 r. [On approval of a simplified Plan of accounting records. Directive of the Ministry of Finance of Ukraine of April 19, 2001, No 186 as of February 08, 2014]. *dtkt.com.ua*. Retrieved from <https://dtkt.com.ua/show/2cid08920.html> [in Ukrainian].

19. Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti (MSFZ, MSFZ dlia MSP, vkliuchaiuchy MSBO ta tlu-machennia KTMFZ, PKT): Mizhnarodnyi document vid 01.01.2012 r. No 929_010, stanom na 12.03.2013 r. [International Financial Reporting Standards (IFRS, IFRS for SME, including IAS and interpretations of CIIFR, SIC. An International Document of January 01, 2012 No 929_010, as of March 12, 2013]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010

V. P. Panteleiev,

DSc in Economics,

Professor of Department for Accounting and Taxation,

National Academy of Statistics, Accounting and Audit,

E-mail: bernstain@ukr.net

ResearcherID: J-1868-2018,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6979-8861>

The Official Statistical Observation by Form “Report on the Issue, Placement and Circulation of Securities”: The Importance for Decision-Making at the Ukrainian Stock Market

Practical aspects of preparation and use of the Official Statistical Observation of Ukrainian enterprises by Form “Report on Issue, Offering and Circulation of Securities” is highlighted from the perspectives of equity formation and transfer of ownership for equity components (shares and other securities). Value characteristics of issue, offering and circulation of issuers’ securities are discussed. It is demonstrated that the above characteristics constitute the information base for the operation of securities market, with the core data being the overall nominal value of securities belonging to the owners. Emphasis is made on the importance of data obtained from the form No 2-Б about issue, offering and circulation of securities for the Ukrainian stock market; data on key transactions on the securities market in 2012–2016 are given.

The classification and terms of the official statistical observation and the peculiarities of preparing the report on issue, offering and circulation of securities by form No 2-Б are discussed. The essential observation

parameters are selected as the classification criteria, namely: characteristics of its organization, preparation, subject, respondents, statistical methodology, statistical tools, statistical indicators, etc.

It is stressed that statistical information carriers, e. i. observation forms, were being changed along with transformations in the Ukrainian economy. The evolution of the form No 2-Б for the official statistical observation of Ukrainian enterprises on issue, offering and circulation of securities over 1997–2017 is traced. The change in recording of aspects like bond value, as well as observation status, title, respondents, periodicity, contents of the form sections, etc. are shown.

The information base for the official statistical observation by form No 2-Б is the data from accounting and financial statements of enterprises issuing equity securities. The legal base is provisions and regulations of normative acts on equity, fixed in the statutory documents of an issuer. The information from accounting and financial statements of a joint-stock company on equity transferred to ownership has considerable value, being used for effective company management and for filling and submission of the form No 2-Б. The latter is of great interest for investors engaged in taking investment decisions. Conclusions from the study are made and areas of further studies are outlined.

Key words: *stock market, securities, equity of issuers, respondent, management decisions, official statistical observation, Report on Issue, Offering and Circulation of Securities (form No 2-Б), nominal value, value of sales (market value).*

Бібліографічний опис для цитування:

Пантелеєв В. П. Державне статистичне спостереження за формою “Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів” та його значення для прийняття рішень на фондовому ринку України // Статистика України. 2019. № 3. С. 14–24. Doi: 10.31767/su. 3(86)2019.03.02.

Bibliographic description for quoting:

Panteleiev, V. P. (2019). Derzhavne statystychne sposterezhennia za formoiu “Zvit pro vyputsk, rozmishchennia ta obih tsinnykh paperiv” ta yoho znachennia dlia pryiniattia rishen na fondovomu rynku Ukrainy [The Official Statistical Observation by Form “Report on the Issue, Placement and Circulation of Securities”: The Importance for Decision Making at the Ukrainian Stock Market]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 3, 14–24. Doi: 10.31767/su. 3(86)2019.03.02.